

Джек Лондон

Перата на слънцето

I

Островът Фиту-Айва беше последната независима полинезийска крепост в Южните морета. Три обстоятелства допринасяха за независимостта на Фиту-Айва. Първото и второто бяха уединението му войнствеността на неговото население. Но в края на краищата тези обстоятелства не биха спасили острова, ако Япония, Франция, Великобритания, Германия и Съединените щати не бяха проявили едновременно интересите си към него. Подобно на гавроши, които се дърпат за едно пени, те се счепкаха за острова и така си пречеха едни на други. военните плавателни съдове на петте сили се скупчиха в единственото малко пристанище на Фиту-Айва. Носеха се слухове за война, отправяха се заплахи. Хората из целия свят четяха по време на сутрешната си закуска информация за Фиту-Айва. И както се изрази навремето един матрос янки, й всички стъпиха едновременно в една и съща копаня. Ето защо остров Фиту-Айва избягна даже и обединения протекторат и неговият крал Тулифау, или Ууи Тулифау, продължаваше да раздава височайше Правосъдие от своя дворец, изграден с калифорнийско дърво от един сиднейски търговец. Туй Ту-ифаУ беше крал от главата до петите, крал от първата секунда на своя живот. Нещо повече, когато навършиха петдесет и осем години и пет месеца неговото владичество, кралят беше само на петдесет и осем години и три месеца. Това ще рече, той бе царствувал с пет милиона секунди повече, отколкото бе живял на този свят, защото го бяха коронясали два месеца преди да се роди.

Беше крал в истинския смисъл на думата, фигурата му беше царствена и се извисяваше на шест половина фута. Без да бъде излишно пълен, той тежеше триста и двадесет фунта. Впрочем подобен ръст и тегло не бяха рядкост сред полинезийските вождове. Жена му – кралица Сепели, беше висока шест фута и три инча и тежеше двеста и шестдесет

фунта, докато нейният брат Уилиами, който командуваше армията в промеждутъците, когато се оттегляше за малко от поста първи министър, я надвишаваше с един инч на ръст и точно с петдесет фунта по тегло. Туй Тулифау имаше весел нрав и беше голям почитател на хапването и пийването. Също тъй весели и добродушни бяха и всички негови поданици, освен когато се разгневяваха. Тогава бяха способни да замерват с умрели прасета тези, които възбуждаха техния гняв. Независимо от всичко, когато се наложеше, те умееха да се сражават като

моарийците, в това неведнъж се бяха убеждавали в миналото разбойниците – търговци на сандалово дърво и роби, когато стъпваха на техния бряг.

II

„Кентени“, шхуната на Грийф, премина през Каменните стълбове при входа на залива преди цели два часа и сега пълзеше към пристанището, гонена от лекия полъх на бриза, който не се решаваше да задуха истински. Вечерта беше прохладна и звездна. Всички се суетяха на кърмата и очакваха шхуната, която пълзеше като охлюв, да се добере до удобно място, за да хвърли котвата. Уили Смей, магазинерът, изскочи от кабината и веднага привлече вниманието на останалите с новите дрехи, които бе облякъл по случай слизането си на сушата. Помощниккапитанът огледа ризата му, ушита от най-тънка бяла коприна, и се закиска.

– Сигурно тази вечер отиваш на танци? – подхвърли Грийф.

– Не – отвърна вместо него помощниккапитанът. – Това е в чест на Таитута. Уили е влюбен до уши в нея.

– Нищо подобно – започна да протестира Уили.

– Тогава тя е влюбена в теб, а това е едно и също – продължи помощниккапитанът. – Няма да мине и половин час, след като слезеш на брега, и ти, с венец на главата и цвете зад ухото, ще прегърнеш своята Таитута.

– Това е най-обикновена завист – изсумтя Уили Смей. – И на тебе ти се иска да я прегърнеш, ама не можеш.

– То е само защото не мога да си намеря такава риза. Обзалагам се на половин корона, че ще отплуваш от Фиту-Айва без ризата.

– И ако не я получи Таитута, тогава навярно ще я вземе Туй Тулифау – предупреди го Грийф. – Гледай да не му се мяркаш пред очите с тази риза, иначе ще трябва да се простиш с нея.

– Точно така – съгласи се капитан Бойг, като откъсна за миг поглед от блещукащите светлини на къщите, пръснати по брега, които наблюдаваше. – Когато пристигнахме тук миналия път, той наложи глоба на един от моите канаки и му взе модерния колан и ножа заедно с ножницата. – Капитанът се обърна към своя помощник. – Можете да хвърлите котва, господин Меш. Не отпускате много веригата. Няма изгледи да задуха, а утре сутринта може да се преместим срещу навесите със сушените кокосови ядки.

Минута по-късно котвата полетя с дрънчене надолу. До борда вече стоеше спуснатата във водата лодка и групата, която отиваше на брега, се

настани в нея. Освен канаките, които слизаха до един на сушата, в лодката бяха Грийф и Уили. В началото на малкия коралов кей Уили Смейк смънка някакво извинение, отдели се от своя шеф и изчезна в палмовата алея. Грийф се отправи в противоположна посока, покрай фасадата на стара мисионерска черква. Тук на брега, сред гробовете, леко облечени в аху и лавалава, окичени с венчета, гирлянди и големи, фосфоресциращи ружи, втикнати в косите им, танцуваха младежи и девойки. Малко по-нататък Грийф мина край дълга колиба химине, направена от трева, където няколко десетки по-възрастни хора, насядали в дълги редици, пеха стари черковни песни, научени от мисионери, за които вече никой не си спомняше. Той мина и край двореца на Туй Тулифау. По светлините и шума Грийф разбра, че там, както обикновено, пируваха. От всички щастливи острови в Южните морета Фиту-Айва беше най-щастливият. Тук пируваха и се веселяха при раждания и смърт и с еднакво усърдие чествуваха както умрелите, така и още неродените.

Грийф продължаваше да се движи по Пътя на раките, който криволичеше и се виеше през роси ни цветя и папратовидни водорасли. Топлият въздух беше изпълнен с благоухания, а над главата на фона на звездното небе, се открояваха отрупани с плодове мангови дървета, величествени авокадод и корони на стройни палми. Тук-там се мяркаха колиби от трева. От мрака долитаха гласове и смях. Малко по-далече, в морето, проблясваха светлинки и се дочуваше тиха песен – рибарите се завръщаха от рифа.

Най-после Грийф кривна встрани от пътя и в тъмното се препъна в едно прасе, което изгрухтя недоволено. Той надникна през отворената врата и видя як, възстар туземец, седнал на куп рогозки. От време на време туземецът замахваше несъзнателно към босите си крака с връзка кокосови нишки и разгонваше мухите. Той носеше очила и четеше съсредоточено някаква книга. Грийф беше убеден: че е библия на английски. Човекът беше Иеремия – неговият търговски агент, кръстен на пророк Иеремия.

Кожата на Иеремия беше по-светла, отколкото у останалите жители на Фиту-Айва, но това беше напълно естествено за един чистокръвен самоанец,

какъвто беше той. Възпитан от мисионери, той бе служил предано на тяхното дело като учител в западните коралови острови, населени с людоеди. За награда го бяха изпратили във Фиту-Айва, този: същински рай, където всички бяха добри миряни и нямаше кого да връща в правия път. За зла участ Иеремия беше прекалено начетен. Случайно

попадналият в ръцете му том на Дарвин, свадливата му съпруга и една хубавичка вдовица от Фиту-Айва стигаха, за да го вкарат в редовете на заблудилите се. Това не беше вероотстъпничество. Въздействието на Дарвин беше такова, че го хвърли в интелектуална апатия. Каква беше ползата човек да се мъчи да опознае сложния и загадъчен свят, особено когато има зла жена? Иеремия започна да изпълнява с по-малко старание своите задължения, началниците му все по-настойчиво го заплашваха, че ще го върнат обратно на кораловите острови, и езикът на жена му ставаше съответно все по-остър. Туй Тулифау беше симпатичен монарх и всички знаеха, че когато си пийне порядъчно, неговата

кралица го потупва. От политически съображения – и кралицата произлизаше като него от царски род, а брат ѝ командуваше армията – Туй Тулифау не можеше да се разведе. Но той можеше да разведе Иеремия и жена му и го направи. След това Иеремия се зае с търговия и се ожени за своята избраница. Опита се сам да върти търговия, но не му провървя главно поради разорителното покровителство на Туй Тулифау. Да откаже кредит на този весел монарх, означаваше да си навлече конфискация на имуществото: а да му отпусне кредит, беше равносилно на разорение. След като се разтакава цяла година по крайбрежието, Иеремия постъпи на служба при Грийф и ето вече дванадесет години с чест изпълняваше длъжността на търговски агент. Търговията вървеше много добре, защото Грийф беше първият човек, който успяваше да откаже кредит на краля или, ако му отпуснеше, съумяваше да си го прибере.

Когато Грийф влезе, Иеремия го погледна загрижено над рамките на очилата си, със същата загриженост отбеляза страницата, до която беше стигнал, сложи Библията настрана и стисна ръката му.

– Радвам се, че идвате лично – каза той.

– А как другояче да дойда? – засмя се Грийф. Но Иеремия не притежаваше никакво чувство за хумор, затова не обърна внимание на забележката му.

– Търговията на острова се намира в плачевно състояние! – каза бавно и тържествено той, като произнасяше тъжно многосричните думи. – Моят търговски баланс е отвратителен.

– Изглежда, търговията върви зле?

– Напротив, много добре. Рафтовете са празни, съвършено празни. Но... – В очите му блесна горделиво пламъче. – Но складът е натъпкан със стока. Държа го непрекъснато под ключ.

– Вероятно на Туй Тулифау си отпуснал много неща на кредит?

– Тъкмо обратното. Нищо не е вземал на кредит, а освен това уреди и всичките си стари сметки.

– Не те разбирам, Иеремия – призна Грийф. – Що за шега? Рафтовете празни, всички стари сметки уредени, складът заключен, как да си обясня всичко това?

Иеремия не отвърна веднага. Пресегна се към задния край на рогозката и измъкна оттам голяма кутия. Грийф с учудване забеляза, че кутията не е заключена. Самоанецът обикновено беше особено предпазлив при нейното съхраняване. Кутията изглеждаше претъпкана с банкноти. Иеремия взе поставената най-отгоре банкнота и му я подаде.

– Ето обяснението!

В ръката на Грийф попадна една добре изработена банкнота и той прочете на нея: „Първата кралска банкнота на Фиту-Айва при поискване ще заплати на приносителя една лира стерлинга“. В центъра на банкнотата се виждаше неясно изображение на лицето на някакъв туземец. Отдолу стоеше подписът на Туй Тулифау и подписът на Фулуалеа, с пояснителен надпис: „Министър на финансите“.

– Кой, по дяволите, е този Фулуалеа? – попита Грийф. – Това е фиджианска дума и означава „Пера на слънцето“, нали?

– Точно така, Пера на слънцето. Така се е нарекъл този гнусен мошенник. Той дойде от Фиджи и преобърна търговията във Фиту-Айва с главата надолу.

– Навярно е някой хитрец от Левука? Иеремия поклати тъжно глава.

– Не, този негодник е бял човек. Присвоил си е това благородно и звучно фиджианско име и го е захвърлил в калта заради своите нечестни цели. Той научи Туй Тулифау да пие. Направи го пияница. И непрестанно го държи пиян. В замяна го назначиха за министър на финансите и му възложиха куп други работи. Той пусна тези фалшиви пари и принуди хората да ги приемат. Въведе данък върху складовете, данък върху ядките на кокосовите орехи, данък върху тютюна. Въведе ни са такси и правилници за влизане в пристанището и ред други данъци. От населението не събират никакви данъци, само от търговците. Когато въведоха данъка върху сушените ядки от кокосови орехи, аз съответно снижих цената, на която ги изкупувахме. Тогава, хората започнаха да роптаят и Перата на слънцето издаде нов закон. Старата цена се възстанови, като се забрани тя да се снижава от когото и да било. На мен наложи глоба две лири и пет прасета, защото всички знаеха, че имам точно пет прасета. Ще ги намерите записани в разходната книга. Хоу-кинс, търговският

агент на компанията „Фолкръм“, бе глобен в началото с едно прасе, след това с джин и понеже продължи много да шуми около това, дойдоха войници и запалиха магазина му. Аз преустанових продажбите. Тогава Перата на слънцето отново ми наложи глоба и ме заплаши, че ще запали моя магазин, ако се опитам да наруша отново закона. Така продадох всичко, което се намираше по рафтовете, и ето че сега касата е претъпкана с ненужна хартия. Ще бъда огорчен, ако изплатите заплатата ми с тези пари, но това ще бъде справедливо, напълно справедливо. Кажете сега какво да правим?

Грийф сви рамене.

– Първо трябва да се срещна с този Пера на слънцето и да си изясня положението.

– Тогава побързайте – посъветва го Иеремия,– докато още не е успял да ви наложи безброй глоби. По такъв начин той обира всичките монети, които се намират в страната. Обрал е вече всичко, с изключение на парите, които са заровени в земята.

III

Като се връщаше обратно по Пътя на раките, под фенерите, които осветяваха входа на кралския дворец, Грийф срещна нисичък, пълен господин с измачкани памучни панталони и гладко избръснати румени бузи. Човекът тъкмо излизаше от двореца. Нещо от самоуверената му, твърда походка се стори познато на Грийф и той веднага се сети. Бе срещал този човек по бреговете на поне десетина пристанища по Южните морета.

– Корнелий Дизи ли виждам? – извика той.

– Да, а това сте вие, Грийф – отвърна мъжът и двамата си стиснаха ръцете.

– Ела с мен, на борда има чудесно ирландско уиски – покани го Грийф.

Корнелий изпъчи гърди и застана важно.

– Не, господин Грийф. Сега аз се наричам Фулуалеа и няма да успеете като едно време да ме съблазните с пиене. При това по волята на негово величество, милостивия крал Тулифау, аз съм министър на финансите. Изпълнявам и длъжността върховен съдия, освен в случаите, когато кралят сам пожелае да се позабавлява с везните на правосъдието.

Грийф подсвирна от учудване.

– Ти си значи Перата на слънцето!

– Предпочитам да ме наричат с моето местно име – поправи го той. – Имам чест да ви се представя: Фулуалеа. Без да забравям старото приятелство, господин Грийф, с голямо съжаление трябва да ви съобща новината. Вие сте длъжен да заплатите законните вносни мита, така както и всеки друг търговец, който идва с намерението да ограбва жителите на кораловите острови, мирните полинезийци. Какво исках да кажа? Ах, да! Спомних си. Вие нарушихте правилника. Влязохте в пристанището на Фиту-Айва след залез слънце с престъпни намерения, без да запалите светлините на борда. Не ме прекъсвайте! Видях ви със собствените си очи. За това нарушение трябва да платите глоба в размер на пет лири. Имате ли джин на кораба? Това също е голямо нарушение. Животът на моряците в нашето благоустроено пристанище ни е много скъп и не можем да го излагаме на риск, за да спестите газ за едно пени. Защо не ми отговорите дали имате джин? Питам ви като началник на пристанището.

– Натоварил си се с много задължения – ухили се Грийф.

– Такъв е тежният дълг на белия човек. Тези търговци мошеници са струпали всичко върху бедния Туй Тулифау, най-добрия от всички монари из Южните морета, и смучат от царската трапеза. И аз именно, Корнелий-Фулуалеа, се зах да внедря тук законен ред. Много ми е неприятно да ви съобщя, но като началник на пристанището съм длъжен да ви обвиня и в нарушение на карантината.

– Каква карантина?

– Има нареждане от пристанищния лекар. Всякакви контакти с брега са забранени, докато корабът не мине през карантината. Представете ли си какво страшно бедствие ще причините на доверчивите индонезийци, ако на вашия кораб има варицела или коклюш? Кой ще защити добродушните и доверчиви туземци? Аз, Фулуалеа, Перата на слънцето, съм се заел с тази велика мисия,

– А кой, по дяволите, е този пристанищен лекар? – заинтересува се Грийф.

– Аз, Фулуалеа. Вашето нарушение е много сериозно. Считайте, че сте глобен с пет сандъка първокласен холандски джин. Грийф избухна в искрен смях.

– Все ще се разберем някак си, Корнелий. Ела да пийнем по чашка на борда.

Перата на слънцето с величествен жест отклони предложението.

– Това е подкуп. С подкупи не се занимавам, защото не е в нрава ми. А защо не представихте корабните документи? Като началник на митницата ви глобявам пет лири и още две каси джин.

– Слушай, Корнелий. Разбирам да се пошегуваш, но това минава вече всякакви граници. Тук не е Левука. Окото ми няма да мигне да ти разбия носа. Не си въобразявай, че си ме изплашил.

Смутен и объркан, Перата на слънцето отстъпи.

– Само да смеете да ме докоснете – каза той със заплашителен глас. – Вие сте прав. Тук не е Левука. И тъкмо затова, защото сега зад гърба ми е Туй Тулифау и цялата кралска армия, аз мога и ще ви поставя на място. Трябва веднага да платите глобите, в противен случай ще конфискувам кораба ви. Вие не сте първият. И Питър Джи, закупчикът на перли, се промъкна в пристанището, нарушавайки всички правила, а отгоре на това вдигна страшна врява заради някакви си дребни глоби, които няма да плати; сега е на брега и обмисля как да не ги плати.

– Да не искаш да кажеш...

– Разбира се, че го направих. Изпълнявайки моята висока длъжност, конфискувах шхуната му. Една пета от нашата вярна армия сега се

намира на борда ѝ. Точно след седмица шхуната ще бъде продадена. В трюма ѝ има десет тона раковини, които мога да отстъпя срещу джин. Това ще бъде изгодна сделка за вас. Колко джин казахте, че имате?

– Пак за джина ли?

– Защо не? Туй Тулифау пие по кралски. Вярно е, че кара мозъка ми да работи извънредно, за да измислям начини да го снабдявам с джин. Когато се напие, става страшно отстъпчив. Цялата банда придворни са вечно пияни. Безобразие! Е,;

мистър Грийф, ще заплатите ли доброволно глобата, или ще ме принудите да приложя по-строги мерки?

Грийф се обърна, рязко към него.

– Корнелий, ти си пиян. Размисли и ела на себе си. Старите безгрижни дни отлетяха. Тези номера вече не ми минават.

– Ако мислите да се връщате на кораба, Грийф, аз ще ви спестя тази неприятност. Зная що за човек сте. Предвидих вашата твърдоглава упоритост и взех мерки. Ще намерите целия си екипаж на брега. Вашата шхуна е конфискувана!

Грийф пристъпи към него, като все още вярваше, че Корнелий се шегува. Фулуалеа отново изплашено отстъпи. Фигурата на някакъв едър мъж се мярна зад него в тъмнината.

– Ти ли си, Уилиами? – попита Фулуалеа с напевен глас. – Ето ти още един морски пират. Защити ме със силата на твоите ръце, о могъщи братко мой!

– Привет, Уилиами – обади се Грийф. – Откога Фиту-Айва се управлява от един левукски безделник? Той ми каза, че моята шхуна е конфискувана. Истина ли е това?

– Истина е – изръмжа басово Уилиами. – Имаш ли още копринени ризи като тази на Уили Смей? Туй Тулифау иска такава риза. Дочул е вече за нея.

– Ще я получи – прекъсна го Фулуалеа. – Кралят ще има и ризи, и шхуни.

– Твърде своеволно постъпваш, Корнелий – промърмори Грийф. – Това е явно разбойничество. Ти конфискуваш моята шхуна без всякакво основание.

– Как така без основание? Като че ли преди пет минути на същото това място вие не отказате да заплатите глобите, които ви наложих?

– Но шхуната е била конфискувана преди това.

– Разбира се, но какво от това? Знаех, че вие ще откажете да

платите. Всичко е законно, неправда не е допусната. Правдата, това е най-лъчезарната звезда, пред чийто сияещ олтар Дизи или Фу-

луалеа – което е едно и също – се прекланя винаги, о Махайте се, господин търговецо, или ще повикам дворцовата стража. Уилиами, този търговец е непо– д правим. Извикай стражата!

Уилиами наду свирката, която висеше на широките му голи гърди, завързана на шнур от кокосови нишки. Грийф замахна гневно с юмрук към Корнелий, но той се шмугна зад масивния гръб на Уилиамс, където беше на сигурно място. По пътеката:

на двореца вече тичаха дванадесет снажни полинезийци, високи по шест фута, и се строиха зад своя

началник. – Махайте се, господин търговецо – заповяда Корнелий. – Разговорът ни е приключен. Утре ще разгледаме вашите провинения в съда. Длъжен сте да се явите в двореца точно в десет часа, за да отговорите за следните провинения: нарушение на общественото спокойствие, бунтарски и предателски изявления, дръзко нападение на върховен съдия с намерение за побой, нараняване и нанасяне на тежки осакатявания, неспазване на карантината, нарушаване на установените в пристанището правила и грубо незачитане на митническите норми. Утре, драги, утре сутринта, още преди да е паднал плодът от хлебните дървета, правосъдието ще си каже думата. И господ да има милост към душата ви!

IV

Преди да бе дошло време за делото, Грийф, придружен от Питър Джин, успя да издействува среща с Туй Тулифау. Заобиколен от няколко вожда, кралят лежеше в дворцовата градина на рогозки, постлани под сянката на авокадови дървета. Въпреки ранния час дворцовите прислужнички неуморно разнасяха джин. Кралят се зарадва много, като видя своя стар приятел Давида, и изказа съжаление, че си е навлякъл неприятности с новите разпореждания. Но упорито избягваше да разисква повече този въпрос. На всички протести на ограбените търговци кралят отвърщаше с предложение да пийнат по чашка. „Наздраве“ беше неизменният му отговор. Само веднъж изрази своите чувства и каза, че Перата на слънцето е прекрасен човек и в двореца никога не е царяло такова благополучие като сега. В хазната за пръв път имало толкова много пари, а в двореца – толкова джин.

о – Много съм доволен от Фулуалеа – каза в заключение той. – Наздраве!

– Трябва да изчезваме оттук колкото се може по-скоро – пошепна малко по-късно Грийф на Питър Джим, – в противен случай съвсем ще се напием. Освен това след няколко минути ще ме съдят за палеж, ерес, проказа или бог знае още за какво друго, затова главата ми трябва да е бистра.

Когато се отдалечаваха от краля и неговите придворни, погледът на Грийф попадна за миг на кралица Сепели. Тя надничаше крадешком към своя августейши съпруг и неговите сътрапезници и по изражението на намръщеното ѝ лице Грийф разбра, че трябва да действа само чрез нея.

В друг сенчест ъгъл на големия дворецов парк Корнелий председателствуваше съда. Заседанието, изглежда, бе започнало рамо, защото, когато Грийф пристигна, делото на Уилям Смей вече привършваше. Цялата кралска армия, с изключение на частта, която охраняваше конфискуваните морски съдове, присъствуваше, на съдебното заседание.

– Да стане подсъдимият – каза Корнелий, – за да изслуша справедливото и милостиво решение на съда. За безпътност и непристойно поведение, неподобаващо на един магазинер на кораб, съдът го наказва с глоба. Подсъдимият твърди, че няма пари. Добре. За съжаление нашият съд не разполага със затвор. Поради тази причина и предвид бедността

на подсъдимия съдът го глобява една бяла копринена риза, по модел, изработка и качество еднаква с тази, която е в момента на гърба му.

Корнелий даде знак с глава и няколко войници отведоха Уили зад едно авокадово дърво. Минутка след това Уили се появи без въпросната дреха на гърба си и седна до Грийф.

– В какво си се провинил? – попита го Грийф.

– Да ме вземат мътните, ако зная. А вие какво престъпление сте извършили?

– Следващият – каза Корнелий със строго официален тон. – Обвиняеми Дейвид Грийф, станете! Съдът разгледа показанията по вашето дело, или поточно дела, и взе следното решение... Млъкнете! –

изрева той на Грийф, който се опита да го прекъсне. – Повтарям, че всички показания против вас са разгледани, и то най-внимателно. Съдът не желае да утежни положението на обвиняемия, затова се възползува от случая да го предупреди, че с подобно поведение ще си навлече присъда и за оскърбление на съда. За открито и нагло нарушение на установените в пристанището правила и норми, неспазване на карантината и нарушение на законите на мореплаването неговата шхуна „Контени“ се конфискува в полза на правителството на Фиту-Айва и след десет дни, считано от днес, ще бъде продадена на публичен търг заедно с всички нейни принадлежности и товари. Освен това за извършените от подсъдимия престъпления, като грубо и необуздано поведение и явно незачитане на законите, установени в кралството, същият се глобява сто лири стерлинги и четиринадесет каси джин. Подсъдими, не ви се дава думата. Отговорете само на един въпрос. Ще платите ли, или не?

Грийф поклати отрицателно глава.

– В такъв случай – продължи Корнелий – смятайте, че сте арестуван, но временно оставен на свобода, защото на острова няма затвор, в който да ви задържим. И накрая, на съда стана известно, че рано тази сутрин подсъдимият умишлено е изпратил подчинените нему канаии на рифа да ловят риба за закуска. Това е явно нарушение на правата на рибарите от Фиту-Айва. Нашата промишленост трябва да се защитава. Съдът порицава това действие на подсъдимия и при първото повторение на нарушението той и всички виновни ще бъдат изпратени веднага на каторжна работа по благоустрояването на Пътя на райитите. Заседанието е закрито!

На излизане от кралския дворец Питър Джин побутна Грийф да погледне към Туй Тулифау, който все още се излежаваше върху рогозките. Ризата на Уили Смей, опъната до скъсване, вече обвиваше

гльстото му кралско тяло. – Всичко е ясно – каза Питър Джин на съвещанието в къщата на Иеремия. – Дизи вероятно е

събрал вече всички пари, които се намират на острова. Междувременно, за да не му пречи кралят,

той го пои с джина, който граби от нашите кораби. Когато му се удаде сгоден случай, ще заграби всички пари и ще офейка с твоята или моята шхуна.

– Той е долен човек – заяви Иеремия, като престана да трие стъклата на очилата си. – Негодник и мошеник. Заслужава да бъде замерен с умряло прасе, с вмирисано умряло прасе.

– Точно така – съгласи се Грийф. – Трябва да бъде ударен с мъртво прасе. Няма да се учудя, Иеремия, ако ти свършиш тази работа. Избери непременно едно мъртво и вече вмирисано прасе. Туй Тули фау е сега при навеса на лодките и отваря една от моите каси с шотландско уиски. Аз ще отида в двореца, за да разговарям тайно с кралицата. В това време ти извади малко стока от склада и я нареди по рафтовете. На теб, Хоукинс, също ще дам от моята стока. Ти, Питър, се заеми с немския магазин. Започнете да продавате и приемайте книжните пари. Бъдете спокойни, аз поемам всички евентуални загуби. След три дни, ако не се лъжа, ще се свика, всенародно събрание, в противен случай ще има революция. Ти, Иеремия, пръсни пратеници по целия:

остров, при рибарите, земеделците, навсякъде, даже, в планината при ловците на диви кози. Нека всички, се съберат в двореца на краля точно след три дни.

– А войниците? – възрази Иеремия.

– Аз поемам грижата за тях. От два месеца не са им плащали заплати. При това Уилиами е брат на кралицата. И не излагайте по рафтовете много стока наведнъж. Когато войниците дойдат да купуват с книжни пари, не им продавайте нищо.

– Тогава те ще изгорят магазините! – отвърна Иеремия.

– Оставете ги. Крал Тулифау ще заплати всичко, ако войниците се осмелят да го сторят.

– И моята риза ли ще заплати? – попита Уили Смей.

– Това си е чисто лична работа между вас двамата – отвърна Грийф.

– Гърбът на ризата е започнал да се пука – каза жално Уили. – Забелязах това още тази сутрин, пък

кралят я бе носил едва десетина минути. Платих тридесет шилинга за ризата, а успях да я облека само веднъж. – Откъде да взема умряло прасе? – попита Иеремия.

- Ще трябва да заколиш някое – отвърна Грийф. –
Заколи едно по-малко прасе.
- Едно малко прасе струва десет шилинга.
- Няма значение, запиши сумата в графата за текущи разходи.
Грийф помълча малко и добави:
- Ако искаш прасето да се вмирише добре, заколи го още сега.

VI

– Ти, Давида, говориш прави думи – каза кралица Сепели. – Откак-то дойде Фулуалеа, всички сякаш побесняха, а Туй Тулифау изтлупа от джина, с който се налива непрестанно. Ако не свика великия съвет, ще го набия. Когато е пиян, човек може лесно да се справи с него.

Тя сви юмура си. Фигурата на амазонката беше така внушителна, а лицето ѝ изразяваше такава решителност, че у Грийф не остана и капка съмнение относно свикването на съвета.

Езикът на Фиту-Айва беше близък до самоаиския, на който Грийф говореше като местен жител.

– Ти, Уилиами – каза тя, – спомена, че войниците искали монети и отказвали да вземат книжните пари, които им предлагал Фулуалеа. Убеди ги да вземат книжните пари и нареди още утре да им платят.

– Защо се вълнуваш толкова? – възрази Уилиами. – Кралят си е все така пиян, Хазната е пълна с пари. Аз също съм доволен. Вкъщи имам две каси джин и йразлични други работи от магазините на Хоукинс.

– Ти, братко мой, си удивителен глупак – избухна Сепели. – Не чу ли какво каза Давида? За

какво ти са тези уши? Когато джинът и всичко друго, което си на събрал в твоята къща, се свърши,

когато търговците престанат да ги носят на острова и Перата на слънцето избяга в Левука с всичките пари на Фиту-Айва, какво ще правиш тогава? Монетите са злато и сребро, а хартията, каквото и да я правиш, си остава все хартия. Уверявам те, че народът се възмущава. В двореца няма риба. хлямът и сладките картофи като че пропаднаха вдън земя вече не се раждат. Цяла седмица, откак от планината не са ни изпратили дори и една коза. Макар че Перата на слънцето принуждава търговците да изкупуват ядките на кокосовите, орехи по старите цени, хората не ги продават, защото разбират, че книжните пари не струват нищо. Ето, днес изпратиха хора в двадесет къщи. В нито една от тях не са намерили яйца. Може би Перата на слънцето е омагьосал кокошките? Това не зная, зная само, че яйца няма. Добре, че пияниците ядат малко, иначе в двореца щеше да настъпи глад. Кажете на твоите войници! да приемат заплатите си, макар че им ги плащат с книжни пари.

– Не забравяйте – предупреди Грийф, – при все че магазините ще бъдат отворени, на войниците няма да се продава нищо срещу книжни

Перата на слънцето

пари. След три..! дни ще се състои съветът и Перата на слънцето ще бъде мъртъв като заклано прасе.

VII

В деня на съвета населението на острова се насъбра в Столицата. С кану и риболовни кораби, пеша¹ и на магарета петте хиляди жители на Фиту-Айва се струпаха в града. Изминалите три дни бяха изпълнени с вълнуващи събития. Най-напред търговците започнаха да разпродават най-различни стоки. Те отказваха да продават само на войниците и ги съветваха да се обърнат към Фулуалеа за монети.

„Нали на книжните пари пише – говореха търговците, – че при поискване срещу тях ще се дават монети?“ Единствено големият авторитет на Уилиами възпираше войниците да не опожарят магазините на

—
 1 Я м (англ. уат) – вид тропическо растение, което използва за ядене. Б. пр.

търговците. Въпреки това едия от складовете на Грийф с сушени кокосови орехи изчезна в пламъците на пожара и Иеремия записа загубата за сметка на краля. Иеремия също стана жертва на ругатни и присмех; на всичко отгоре счупиха и очилата му. Пръстите на Уили Смиий се обелиха. Обелиха ги трима разгорещени войници, които един след друг и с всичка сила удариха челюстите си в свитите му юмурици. Капитан Бойг получи същите наранявания. Единствен Питър Джиий отърва кожата си, защото по щастлива случайност в неговите юмурици не се удариха челюст.и, а кошници с хляб.

Съветът се свика в дворцовия парк. Туй Тулифау щ седеше до кралица Сепели, заобиколен от своите сътрапезници – вождовете. Дясното око и дясната страна на брадата му бяха подути, като че ли и той се бе натъкнал на някой чужд юмрук. Тази сутрин в двореца се носеше слух, че кралица Сепели му бе хвърлила як съпружески бой. Във всеки случай нейният съпруг днес беше трезвен и тлъстото му тяло прозираше унило през разкопчаната копринена риза на Уили Омий. Туй Тулифау непрестанно утоляваше мъчителната си жажда с млади кокосови орехи. Извън парка, възпирани от войниците, се тълпяха обикновените хорица. В двореца бяха допуснати само някои по-дребни вождове, селски девойчета и местни красавици и пратениците със своите съветници. Корнелий Дизи, както подобава на едно високопоставено и уважавано лице, седеше отдясно на краля. От лявата страна на кралицата, точно срещу Корнелий, заобиколен от белите търговци, които го бяха избрали за свой

представител, седеше Иеремия. Лишен от своите очила, той бе вперил късогледите си очи в министъра на финансите.

Един след друг ставаха и говореха пратениците от надветрената и подветрената страна на крайбрежието и пратениците от планинските села, всеки един поддържан от придружаващите го вождове и от по-незначителни оратори. Всички говореха за едно и също. Оплакваха се от книжните пари. Работите на острова вървели зле. Никой не сушал вече ядки от кокосови орехи. Народът станал недоверчив. До там дошли работите, че всички искали да изплатят своите задължения, а никой не желал да получи обратно парите си. Кредиторите даже бягали от своите длъжници. И всичко само затова, защото книжните пари не стрували нищо. Цените непрестанно се увеличавали, а продуктите все по-мъчно се намирили на пазара. За едно пиле се плащало три пъти повече и когато го купиш, то се оказвало толкова жилаво, че ако не успееш да го продадеш веднага, умираше от старост. Бъдещето на целия остров било твърде мрачно, както показвали разни знамения й предвещания. Плъхове нападали някои области. Реколтата била слаба. Плодозете на ананозите дървета били малко. На подветрената страна на крайбрежието най-необяснимо окапали листата на най-хубавото авокадово дърво. Манговите плодове тази година били съвсем безвкусни. Червеи нападали бананите. Рибата изчезнала от океана, навъдили се безброй акули. Дивите кози се покатерили по непристъпните височини. Брашното в складовете загорчало. Из планините се чувал от време на време някакъв тътен, а нощем бродели духове; една жена от ПунтаПуна изведнъж онемяла, в село Ейхо се родила коза с пет крака. Старейшините от селата бяха твърдо убедени, че всички тези злини се дължат на странните пари, пуснати от Фулуалеа.

От името на армията говори Уилиами. Той каза, че неговите войници са недоволни и се бунтуват. Въпреки кралската заповед търговците не приемали новите пари. Той не можел да каже нищо друго, но изглеждало, че странните пари на Фулуалеа са виновни за всичко.

След това от името на търговците думата взе Иеремия. Когато се изправи, всички забелязаха, че между широко разкрачените му нозе е поставена голяма кошница, изплетена от трева. Иеремия се разпротря върху качествата на тъканите, носени на острова от търговците, спомена тяхното разнообразие, красота и трайност, предимствата им пред местната тапа – промокаема, нетрайна и груба. Никой не носел вече тапа, докато преди да пристигнат на острова търговците, всички носели тапа, нищо друго освен тапа. А какво да каже за мрежите против комари,

които се продават почти без пари в магазините и които и най-изкусният тъкач на мрежи във

—
А н а ново дърво – вид тропическо дърво. 5. пр.

Фиту-Айва не би могъл да измайстори и за хиляда години! По-натък той се разпростря върху несравнимите достойнства на пушките и брадвите; на стоманените рибарски въдици, стигна чак до иглите, конците и риболовните влакна и приключи с бялото брашно и газта.

След това Иеремия изложи своите доводи в строга последователност, със съответните „първо“, „второ“ и следващи подточки, заговори за организацията на работата, за реда и цивилизацията. Твърдеше, че търговецът е носител на цивилизацията и неговата дейност трябва да се покровителствува, в противен случай той няма да идва на острова. Далече на запад имало острови, където не покровителствували търговците. И какъв бил резултатът? Търговците не посещавали тези острови и хората там живеели като диви животни. Ходели голи, за копринени ризи не били и чували (тук Иеремия насочи погледа си към краля и намигна многозначително) и се самоизяждали.

Подозрителните хартийки, пуснати от Перата на слънцето, не са никакви пари. Търговците знаели какво представляват истинските пари, затова не искали да ги приемат. Ако във Фиту-Айва настояват търговците да приемат тези пари, те щели да си заминат завинаги. Тогава днешните жители на Фиту-Айва, които са забравили как се тъче тапа, ще тръгнат голи и ще почнат да се изяждат едни други.

Иеремия говори цял час за още много други работи, като се връща-ше винаги към това, колко непоносим щял да стане животът им, когато ги напуснат търговците.

– И тогава – каза в заключение той – знаете ли как ще наричат из целия свят жителите на Фиту-Айва? Кай-канака¹, така ще ни наричат. Кай-канака, кай-канака!

Туй Тулифау каза само няколко думи.

– Ние чухме какво мисли народът, армията и търговците – каза той. – Сега е ред да чуем Перата на слънцето. Не може да се отрече, че той върши чудеса със своята финансова система. Неведнъж ми е обяснявал действието на тази система – заключи Туй Тулифау. – Всичко е много просто. Сега ще го обясни и на вас.

—
¹ Людоеди. Б. а.

Корнелий заяви, че всичко идвало от белите търговци, които устроили заговор против него. Иеремия бил напълно прав за безбройните положителни качества на бялото брашно и газта. Жителите на Фиту-Айва не желали да стават кай-канаки. Фиту Айва се стремил към цивилизацията, към все по-голяма и по-голяма цивилизация. В това се състояло и най-важното, затова те трябвало да го слушат?! много внимателно. Книжните пари били главният;! белег на най-висша цивилизация. Ето защо той, Перата на слънцето, ги въвел тук. По същата причина търговците се опълчили против тях. Те не желаят ли Фиту-Айва да стане цивилизована страна. А защо докарват стоките си във Фиту-Айва чак от другия край на океана? Той, Перата на слънцето, ще им

каже защо именно на това голямо събрание, и то;

право в лицето. В техните собствени страни хората били твърде много образовани, за да позволят на търговците да извличат такива огромни печалби

каквито изсмукват от Фиту-Айва. Ако жителите на острова станели цивилизован народ, цялата търговия на белите търговци щяла да се изпари във въздуха.! Тогава всеки човек от Фиту-Айва можел, ако пожелал, сам да стане търговец.

Ето защо белите търговци се бунтуват против книжните пари, които той, Перата на слънцето, въвел на острова. Защо го наричали Перата на слънцето? Затова, защото носи светлина от безбрежната вселена. Книжните пари – това е светлината. Крадците търговци не могат да вирият на светлина. Затова се борят против нея.

Той можел да докаже това пред славния народ на Фиту-Айва. И щял да го докаже чрез устата на, своите врагове. Известно било, че всички високо– цивилизовани народи са въвели системата на книжните пари. Нека самият Иеремия да каже не е ли така.

Иеремия мълчеше.

– Виждате ли – продължи Корнелий, – не отговаря. Не може да отрече истината. Англия, Франция, Германия, Америка, всички велики страни от Папалангата са въвели системата на книжните пари. Тя съществува от векове. Аз се обръщам към тебе, Иеремия, като към честен човек, който по-рано усърдно проповядваше божията вяра, можеш ли да отречеш,

че в тези велики страни съществува подобна система?

Иеремия не можа да отрече това и пръстите му заиграха нервно по връзките на кошницата, поставена до краката му.

– Виждате ли? Всичко, което казах, е истина – продължаваше

Корнелий. – Иеремия също е съгласен с мен. А сега се обръщам към вас, добри хора

от Фиту-Айва. Ако книжните пари са подходящи за задморските страни, защо да не са подходящи и за Фиту-Айва?

– Не е така – извика Иеремия. – Хартийките на Перата на слънцето са съвсем различни от книжните пари на великите държави.

Очевидно Корнелий се бе подготвил за това възражение. Той вдигна високо във въздуха една от банкнотите, които бе въвел на острова, за да я видят добре ноиаките.

– Какво е това? – попита той.

– Хартия, проста хартия – отвърна Иеремия.

– А това?

Този път Корнелий държеше в ръката си една английска банкнота.

– Това са английски книжни пари – обясни той; на съвета, като приближи банкнотата към Иеремия, за да я разгледа по-добре. – Кажете, Иеремия, вярно

ли е, че това са английски книжни пари?

Иеремия кимна неохотно с глава в знак на съгласие.

– Ти каза, че парите на Фиту-Айва не са нищо друго освен хартия. А тези английски пари какво са? Трябва да отговориш като честен човек. Всички очакваме твоя отговор, Иеремия!

– Те са... те са... – започна обърканият Иеремия, след това замънка отчаяно; той не беше силен а софистиката.

– Хартия, проста хартия – довърши вместо него Корнелий, като подражаваше неговия смутен говор.

По лицата на присъстващите личеше, че Корнелий е успял да убеди всички. Кралят възторжено

Ръкопляскаше и говореше тихо:

– Всичко е ясно, съвсем ясно.

– Както виждате, Иеремия сам призна всичко. – т позата и лицето на Дизи струеше триумфът на победата. – Той не можа да открие никаква разлика, защото такава разлика не съществува. Нашите книжни пари са като английските. Те са истински пари.

В това време Грийф пошепна нещо на ухото на Иеремия, който кимна с глава и започна да говори:

– На всички папаланги е известно-, че английското правителство обменя книжните пари с монети.

Дизи се почувствува окончателно победител. Той размаха във въздуха една от банкнотите на Фиту-Айва.

– Нима тук, не е написано същото? Грийф пошепна нещо на Иеремия.

– Написано ли е, че срещу тези книжни пари ще заплащате монети?
– попита Иеремия.

– Да, точно това е написано.

Грийф за трети път подсказа нещо на Иеремия

– При поискване ли? – попита Иеремия.

– Да, при поискване – убеди го Корнелий.

– Тогава аз искам да обменя моите книжни пари още сега – заяви Иеремия, като измъкна малка пачка банкноти от кесията, която висеше на пояса му.

Корнелий обгърна пачката с бърз и пресметлив поглед.

– Добре – съгласи се той. – Аз ще ти дам веднага монетите. Колко пари имаш тук?

– Сега ще видим как действа нашата нова система – обяви кралят, като споделяше триумфа на своя министър.

– Чухте ли? Ще обменя книжните пари с монети! – извика Иеремия на присъстващите.

В същото време бръкна с две ръце в кошницата и започна да вади оттам още много други пачки с фитуайвански банкноти. Тогава във въздуха се разнесе някаква особена миризма, която усетиха всички в съвета.

– Аз имам хиляда двадесет и осем лири, двадесет шилинга и шест пенса – продължи Иеремия. – Ето и торба за монетите.

Корнелий се стъписа. Той не очакваше, че Иеремия ще поиска такава голяма сума, а и като огледа:

с тревожен поглед събранието, забеляза, че вождове, и пратеници измъкват от джобовете си цели пачки:

банкноти. Войниците, с двумесечните си заплати в:

ръце, напиреха към съвета, а зад тях се гълпеше народът, помъкнал още повече пари.

– Вие създавате паника, за да унищожите нашата банка – обърна се укорително Корнелий към Грийф.

– Ето торба за монетите – настояваше Иеремия.

– Трябва да отложим обмяната – промълви отчаяно Корнелий. – Банката сега е затворена. Иеремия размаха пачка банкноти.

– Тук не пише нищо за работното време на банката. Пише: „при поискване“ и аз искам парите да ми се обменят сега!

– Кажете им да дойдат утре, о Туй Тулифау – обърна се Корнелий с

молба към краля. – Утре всичко ще им бъде платено.

Туй Тулифау се подвоуми, но неговата кралица го изгледа страшно и мускулите на бронзовата ѝ ръка се опънаха, когато сви заплашително юмрук. Той се опита да отмести погледа си от нея, но не успя. Кралят се изкашля нервно.

– Ние искаме да видим как действува твоята система – нареди той.
– Хората са дошли отдалече.

– Нима искате да изплатя толкова много пари? – прошепна Дизи на краля.

Сепели чу какво каза Дизи и изсумтя така свирепо, че кралят неволно се отдръпна от нея.

– Не забравяй прасето – пошушна Грийф на Иеремия, който веднага стана.

С един жест Иеремия спря надигация се порой от човешки гласове.

– Във Фиту-Айва съществуваше стар и почитан обичай – каза той.
– Когато се докажеше, че някой човек е престъпник, чупеха всичките му стави с тояга, а след това го завързваха на кол и го оставяха на някоя плитчина в морето, докато акулите го изядат жив. За съжаление тези дни отдавна са минали. Но у нас все още се е запазил друг стар и почитан обичай. Той е познат на всички. Изобличеният в кражба и лъжа се бие с умряло прасе.

Бръкна с дясната си ръка в кошницата и макар че беше без очила, с умрялото прасе, което извади от нея, улучи точно врата на Дизи. Иеремия запрати прасето с такава сила, че министърът на финансите се търкулна встрани. Преди да се бе окопитил, с ловкост, неподозирана за жена, която тежи двеста и шестдесет фунта, към него се хвърли Сепели. С една ръка тя хвана Корнелий за яката на ризата, а с другата замахна с прасето и сред възторжения рев на своите възхитени поданици се разправи по кралски с него.

На Туй Тулифау не остана нищо друго, освен да се примири с позора на своя любимец. Той отхвърли, назад своето огромно, мазно тяло, излегна се върху рогозките и се разтресе от гръмогласен, исполински смях.

Когато Сепели пусна прасето и министъра, видя пратеник от надветрената страна на крайбрежието, повдигна веднага вмирисания труп на прасето. Корнелий се изправи и хукна да бяга, но хвърленото след него прасе го удари през краката и той отново се преметна. Народът и армията с викове и смях се включиха в забавлението. Както и да се криеше, както и да се отскубваше, бившият министър на финансите беше

посрещан или повалян от свистящото във въздуха прасе. Корнелий се мятеше между аво-кадоеите дървета и палмите като подплашен заек. Нито една ръка не се докосна до него, неговите мъчители дори му даваха път, но го преследваха упорито и непрекъснато запращаха прасето върху него.

Когато Корнелий и преследвачите му се скриха от погледа по Пътя на раките, Грийф поведе търговците към кралската хазна. До вечерта и последната фитуайванска банкнота бе обменена с монети.

VIII

В приятната прохлада на здрача от крайбрежния гъсталак се откъсна малка лодка от издълбано дърво и се насочи към шхуната „Кентени“. Лодката беше продънена и неизползваема, а човекът в нея гребеше бавно, като спираше от време на време, за да изгребва насъбралата се вътре вода. Матросите канаки злорадо се закискаха, когато човекът се приближи до шхуната и с мъчителни усилия започна:

да се изкачва към борда. Беше невероятно мръсен и имаше вид на замаян човек.

– Може ли да поговоря за малко с вас, господин Грийф? – попита той тъжно и смирено.

– Може, само че седни по-далече и откъм подветрената страна – отвърна Грийф. – Не, не, още по-далече. Така е по-добре.

Корнелий приседна на перилата на борда и хвана с две ръце главата си.

– Да, да – каза той, – от мен се носи зловоние като от трупове на бойно поле. Главата ми ще се пръсне от болки. Вратът ми сигурно е счупен, а всичките ми зъби се клатят. В ушите ми нещо бръмчи, като че там са свили гнездо безброй оси. Чак мозъкът на костите ми е разтърсен. Това, което преживях, прилича на земетресение и чума. Върху мен валеше град от прасета. – Замълча с въздишка, която премина в стон. – Преследваше ме ужасна смърт. Смърт, каквато не си е представял нито един поет. Да те изгризат плъхове, да те варят в казан с масло или да те разчекнат, завързан на два диви коня, безспорно би било твърде неприятно. Но да те бият до смърт с умряло прасе! – Той потръпна при ужасния спомен. – Това наистина надхвърля всякакво човешко въображение.

Капитан Бойг шумно изпусна въздух от носа си и се премести заедно със стола си по-далеч от Корнелий.

– Разбрах, че отивате в Ян, господин Грийф – продължи да говори Корнелий. – Искам да ви помоля за две неща: да ме заведете дотам и да ми дадете една глътка от онова уиски, от което се отказах в деня на вашето пристигане.

Грийф плесна с ръце на чернокожия прислужник и му нареди да донесе сапун и пешкири.

– Хайде, Корнелий, иди най-напред да се изкъпеш – каза той. – Момчето ще ти даде панталони и риза. Впрочем, преди да тръгнеш,

кажи ми как се случи парите в хазната да излязат повече, отколкото пуснатите от теб книжни банкноти?

– Тези пари са мои, донесох ги със себе си, за да има с какво да започна.

– Ние взехме решение да поискаме обезщетение за всички разходи и загуби от Туй Тулифау – каза Грийф. – Така че намереният в хазната излишък Ще ти бъде върнат. Ще задържим само десет шилинга.

– За какво?

– Да не мислиш, че мъртвите прасета растат на дърветата? Сумата от десет шилинга, похарчени за прасето, е вписана в нашите разходи.

Корнелий потрепера отново при спомена за прасето и кимна с глава в знак на съгласие.

– Слава богу, че прасето беше по-малко и не струваше петнадесет или двадесет шилинга.

КРАЙ

© 1963 Борис Дамянов, превод от английски

Jack London
The Feathers of the Sun, 1911

Източник: <http://dubina.dir.bg>
Сканиране и обработка: Сергей Дубина, 6 май 2003

Публикация:

Джек Лондон, Разкази и новели
Книгоиздателство „ГЕОРГИ БАКАЛОВ“, ВАРНА, 1987
Анелия Бошнакова, Сидер Флорин, преводачи, 1987
Борис Дамянов, Желяз Янков, Сидер Флорин, Тодор Вълчев, преводачи, 1963

Свалено от „Моята библиотека“ [<http://purl.org/NET/mylib/text/2240>]